

УДК 711.424

ВДОСКОНАЛЕННЯ СЕРЕДОВИЩНИХ РІШЕНЬ СУЧАСНОГО МІСТА

Денисенко Ю. М., аспірант кафедри ОА та ДАС
Одеська державна академія будівництва та архітектури

Анотація. В даній статті автор вносить ряд пропозицій по вдосконаленню середовищних рішень як по м.Черкаси, так і принципових ідей, корисних для різних міст України.

Ключові слова - еволюція архітектурного середовища, міська інфраструктура, благоустрій.

Постановка проблеми. Ускладнення функцій міського простору, екологічного і техногенного стану, перевантаження вулиць і площ рекламними носіями та інженерним і функціональним обладнанням (особливо це стосується центральних вулиць), привело до необхідності дослідження різних питань формування міського середовища і до пошуків рішення існуючих середовищних проблем.

Мета роботи. Оприлюднити авторські пропозиції щодо вдосконалення середовищних рішень як по м.Черкаси, так і принципових ідей, корисних для різних міст України.

Аналіз останніх досліджень. Робота є одним з результатів наукового дослідження процесів формування архітектурного середовища центру Черкас в період з кінця ХІХ ст. по початок ХХІ ст. і є продовженням серії публікацій [1,2] за вказаною темою.

Завдання роботи. Проаналізувати ряд існуючих середовищних проблем як по м.Черкаси, так і характерних для інших Українських міст. Оприлюднити авторські пропозиції щодо вдосконалення вказаних середовищних рішень .

Результати роботи викладено у формі таблиці.

Висновки.

1. В результаті дослідження питань формування архітектурного середовища центру Черкас було виявлено ряд існуючих середовищних проблем як стосовно конкретно черкаських ситуацій, так і стосовно загальних ситуацій, характерних для інших українських міст.

2. Використовуючи методи логіки, аналізу, синтезу, аналогій, авторами на рівні концептуальних ідей запропоновані рішення деяких виявлених проблем.

3. Денисенко Катерині Володимирівні належать пропозиції щодо збереження озеленення і виносу реклами і вітрин перед комерційними структурами, що розташовані у реконструйованих під організації бувших житлових приміщеннях на перших поверхах будинків. У співавторстві висунута ідея завчасного проектування фасадів будинків, які будуть мати функції і конструкції рекламних носіїв. Решта пропозицій, опублікованих в статті, є авторською.

АВТОРСЬКІ ПРОПОЗИЦІЇ З ВДОСКОНАЛЕННЯ АРХИТЕКТУРНО - СЕРЕДОВИЩНИХ РІШЕНЬ ЧЕРКАС ТА ІНШИХ УКРАЇНСЬКИХ МІСТ

Умовні позначення:

Фон таблиці, на якому розташовані ілюстрації принципів та об'єктів, які виявлені на території центру Черкас (території, яка підлягає дослідженню)

Фон таблиці, на якому розташовані ілюстрації принципів та об'єктів, які виявлені на іншій території центру Черкас, поза межами дослідження, або на нецентральных територіях міста.

Фон таблиці, на якому розташовані ілюстрації принципів та об'єктів, які виявлені на територіях центрів інших міст

Фон таблиці, на якому розташовані ілюстрації принципів та об'єктів, які виявлені на нецентральных територіях інших міст

ІСНЮЮЧІ ПРОБЛЕМИ	ПРОТОТИПИ ТА АНАЛОГИ РІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ	АВТОРСЬКІ ПРОПОЗИЦІЇ З РІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ
<p>Традиційна відсутність обладнаної зупинки на Театральній площі (можливо, з причини небажання руйнації ансамблю театральної площі).</p> <p>а) Зупинка "Драмтеатр". Фото 1973 р. з фотоальбому №6 ЧОДА. Фонд №30. Справа №6. б) Зупинка "Драмтеатр". Фотофіксація автора, квітень 2009 р.</p>	 <p>Легка прозора конструкція на Печерську, м.Київ, яка не відволікає на себе зайвої уваги, не руйнує своєю формою і масою середовище.</p>	 <p>Ряд, подібних до зображеної на фото зліва, легких сучасних зупинкових павільйонів, гармонійних за формою і стилістичною трактовкою до існуючих об'єктів Театральної площі, можуть не лише зробити більш комфортними умови очікування транспорту, але й завершити формування ансамблю Театральної площі.</p>
<p>Причиною відсутності обладнаної зупинки біля Трикотажної фабрики, скоріше за все, є вузький тротуар в районі зупинкового майданчика.</p> <p>Зупинка "Трикотажна фабрика". Фотофіксація автора, квітень 2009 р.</p>	 <p>Навіс над тротуаром вздовж фасаду магазину по вул. Енгельса, район зупинки "Зелена". Фотофіксація автора, 2009 р.</p>	<p>Досить вузький тротуар може стати основним чинником вибору рішення благоустрою зупинки у вигляді навісу, який закріплюється до фасаду будівлі, що розташована поряд. Можливим є також (коли це дозволяє середовищна та функціональна ситуація), прикріплення місць для сидіння до стіни фасаду. Хоча це і створює деякі незначні незручності для перехожих (торгівельні лотки і палатки займають ще більшу площу тротуарів і створюють ще більші незручності) і для очікуючих на транспорт (при наближенні транспорту їм треба буде перетинати потік транзитно йдущих перехожих), але, в цілому, навіс і місця для відпочинку будуть корисними і нададуть мінімально необхідні умови комфорту і пасажиром, і перехожим, котрі зможуть зхотатись від атмосферних опадів і, при необхідності, відпочити.</p>

Хаотичне обклеювання об'єктами елементів середовища руйнує естетику середовища і створює відчуття бруду і хаотичності. Одні з цікавих форм боротьби з несанкціонованим розміщенням об'єктів є принцип бар'єру: використання на поверхнях міських об'єктів захисної металеві сітки, що помічено в 2008-2009 рр. на вулицях Одеси. Також існують спроби штрафування і відключення телефонів за подібні факти хаотичного використання в якості рекламних носіїв поверхонь предметного наповнення міст (принцип заборони). Але лише заборона та створення бар'єрів і відсутність вирішення питання безкоштовного розміщення інформації городян в людних центральних місцях не знімають проблему.

Електростовпи в центрі Черкас. Фото автора, 2009 р.

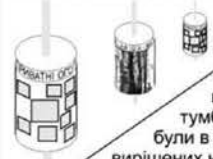
м. Черкаси. Виділення рекламної площі для приватних оголошень городян на боковому фасаді торговельного павільйону на ринку "Садова". Фотофіксація автора, 16.10.09.

м. Черкаси. Виділення рекламної площі для приватних оголошень городян на фасаді зугиного павільйону Парк Хіміків. Фотофіксація автора, 16.10.09.

Для ефективної боротьби з хаотичним обклеюванням міських об'єктів об'явами пропонується одночасні комплексні заходи:

- заборону, з організацією контролюючих та штрафуючих служб міськвиконкому;
- створення бар'єрів, перепон, які зроблять неможливим або затрудненим обклеювання об'єктами поверхонь об'єктів;
- виділення спеціальних **БЕЗКОШТОВНИХ** площ для об'єктів городян. Подібні приклади вже зустрічаються, але все сказане повинно стати чіткою і жорсткою, а головне, комплексною міською політикою.

Пропонується облаштувати центральні вулиці Черкас афішними тумбами, подібними до тих, що були в місті на поч. ХХ ст., але вирішених на кшталт сучасних Одеських (навколостовбурних чи навколостовпових конструкцій). Може бути корисним чередування тумб для театральних афіш і спеціальних тумб для обклеювання приватними об'явами. Це надасть змогу більш цільно організувати однотипними носіями вуличне середовище, створити величезні додаткові рекламні площі, легалізувати і очолити безкоштовне розміщення приватних оголошень, завдяки чому поступово привчити людей до розміщення їх об'єктів лише в установлених місцях, та недоречності і беззаконності псування такими оголошеннями інших міських форм.

Вирубання дерев перед фасадами реконструйованих на 1-му поверсі під магазини житлових приміщень, зменшення площ зелених насаджень, є неприпустимим за умов сучасної тотальної автомобілізації, критичного забруднення повітря викидами автомобільних двигунів та промисловості.

а) м. Черкаси. Знищення потужного "зеленого щита" між бульваром Шевченка та житловою забудовою задля "Серопейського" дизайну та відкриття фасадів новостворених на перших поверхах торговельних закладів. Фотофіксація автора, 2008 р.
б) м. Одеса. вул. Торгова. Фото автора, 2009 р.

м. Одеса. Рекламне рішення салону шпору, розташованого в глибині ділянки. Фотофіксація Денисенко К.В., 26.01.10

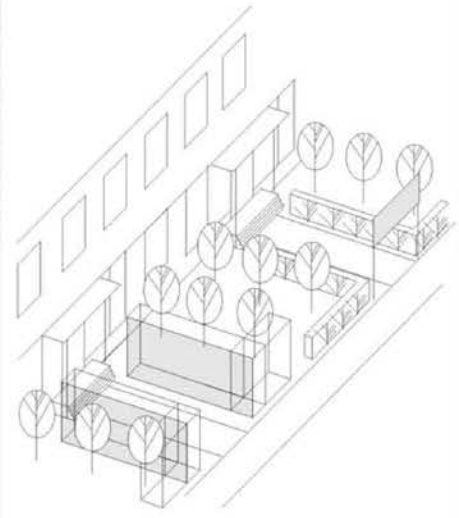
б) м. Одеса. Збереження озеленення на ділянці та відсутність радикального розкриття фасаду комерційної споруди шляхом розміщення площі перед нею. Фото Денисенко К.В., 26.01.10

Зменшення площ озеленення міста в умовах збільшення забруднення повітря і погіршення екологічного стану населених пунктів вимагає пошуків додаткових площ озеленення, відновлення широкого застосування зелених огорож, які мають не лише естетичне, але і важливе психологічне, санітарно-гігієнічне і технічне значення, створюють відчуття комфорту (бо для людини є необхідною близькість до природи), і є засобом неперетворення міста у мертвені кам'яні джунглі. Зелені огороження мають велике значення в якості захисних засобів від руйнівного впливу техногенного середовища, згідно концепції "Бар'єрного середовища" К. Денисенко.

а) Зелені огороження на бульварі, напроти Обкому (Будинку рад). Фрагмент фото кінця 1950-х - початку 1960 рр., з колекції Черкаського обл. управління архітектури.
б) "Зелені стіни", що збереглися з радянських часів на ар'єрплоті Будинку рад, добре захищають від міської метушні і роблять сквер бажаним і приємним місцем для відпочинку

Замість розкриття фасадів пропонується винесення вітрин до тротуарів, з залишенням зелених насаджень на ділянках та художнього вирішення проходу до магазинів, наприклад, вздовж винесених вітрин, зелених огорожень, "зелених тунелів", рядків ліхтариків і т.п.

<p>На другорядних вулицях, де відсутні водоводні колодязі та канали для відведення дощової води з дорожніх поверхонь під час дощу, і навіть на центральних дорогах під час сильних злив, біля бортових каменів і, навіть, біля решіток водосточних каналів, утворюються неперехідні для пішоходів водні потоки.</p> <p>На фото: Водні потоки на дорогах Черкасах під час дощу. Фотофіксація автора, 16.10.2009 р.</p>	 <p>На фото: рішення проблеми переходу дощових потоків в дореволюційних Черкасах (мостики з тротуарів) вул.Хрещатик. Фрагменти листівок кін. XIX -поч. XX ст.</p>	<p>Пряме цитування використання мостиків на сучасних швидкісних автомобілізованих дорогах нереально, хіба що у вигляді резинових мостиків, які будуть досить вносливими до руйнування і зжиматися під вагою автомобілів, не дуже заважаючи проїзду. Але можливим є пошук альтернативних рішень. Наприклад, в якості ідей:</p> <ol style="list-style-type: none"> створення на дозволених нормативами ділянках і категоріях доріг пішохідних переходів і вигляді підвищень, з водоводними каналами всередині підвищень, для проходження дощових потоків. Такі підвищення ще й дуже ефективно будуть виконувати функцію "лежачого поліціанта" і регулювати швидкість руху, нормативні показники якої водія нерідко порушується на вулицях міста створення спеціальних каналів вздовж бортового каменю, з боку від перехідного підвищення створення спеціальних каналів на дорозі вздовж бортового каменю, без спорудження підвищень, більш ефективних в справі відводу води, ніж існуючі системи решіток з підземними каналами
<p>Хаотичне навішування на фасади будинків реклами великих розмірів значнісно, знищує і замінює запроєктовані раніше фасади, руйнує архітектурні ансамблі. Можливо говорити про домінування рекламних носіїв над архітектурою, як про прояв загальноукраїнської тенденції.</p> <p>а) Будинок торгівлі та готель в радянські часи. Таким він проектувався. Фотографія з "Планшетів на здобуття Держпремії Держбуду". б) Заміна фасадів Будинку торгівлі, бувашого готелю, та інших будинків щитами зовнішньої реклами. Фотофіксація автора 7.06.08 р.</p>	 <p>Боротьба зі спотворенням фасадів будинків рекламними носіями може вестись різними засобами:</p> <ol style="list-style-type: none"> Забороною розміщення реклами на фасадах центральних будинків, але в умовах панування капіталу це є фактично неможливим Завчасним проектуванням на фасадах екранів для проєкцювання мультимедіа реклами у вечірній час без руйнування вигляду фасадів у денний час (за прикладом ряду зарубіжних міст) Завчасним проектуванням фасадів як рекламних носіїв (див. у колонці зправа) 	<p>Для запобігання руйнування і спотворення фасадів будинків великорозмірною рекламою, центральних будинків, як носіїв рекламних площ, завчасне проектування фасадів під рекламні носії, обмірковане розміщення рекламних конструкцій, їх форми, розмірів, конструкцій, дозволить архітекторам взяти під контроль пізніше хаотичні зміни фасадів навішаними рекламними щитами, дасть можливість створення високохудожніх поліфункціональних рішень фасадів. При зміні формацій і принципів існування суспільства рекламні площі, ніші під них та їх конструкції можуть бути використані, як носії декоративних зображень, фрагментів високохудожніх фото, репродукцій творів мистецтва, соціальних виховних плакатів.</p>
<p>Важливим засобом вдосконалення архітектурного середовища міст є вивчення позитивного і негативного досвіду минулого, для впровадження корисних знахідок і повторного недопущення некорисних. Але на даному часі наука оперує випадково збереженими окремими зразками попередніх культур, що: по-перше, не може стовідсотково забезпечити об'єктивність і повноту знань про минуле, по друге, ховає від людства чисельні досягнення попередніх історичних періодів, знання яких може надати можливість створювати більш корисні і більш досконалі середовища життєдіяльності людини. Також є важливим ретельне збереження і передача майбутнім дослідникам інформації і знань про сьогоденні часи, що буде важливим підґрунтям більш якісного розвитку майбутньої науки.</p>	<p>Досить цікавими прикладами комплексного вивчення існуючого архітектурного середовища міста, інвентаризації предметного наповнення вуличного простору, систематизації даних і наочного відображення результатів дослідження у формі таблиць, схем, 3-D візуалізації, є розробки Стефано Бертоцці (Stefano Bertocci) та Сандро Паррінелло (Sandro Parrinello), професорів департаменту архітектурного планування Флорентійського університету (за матеріалами їх доповіді на Міжнародній конференції "Проблеми спадкового розвитку історичного центру міста: минуле, сьогодення, майбутнє", в рамках Дев'ятого міжнародного архітектурно-будівельного форуму "Одеський дім", 22-25 травня 2008р., м.Одеса.</p>	<p>На рисунку: апробація одного з експериментальних варіантів інвентаризації предметного наповнення вуличного середовища з включенням в процес дослідження студентів 1-го курсу (фрагмент графічного звіту студентки гр.А-153 АХІ ОДАБА Єгізарян Лусіне, 2008р)</p>
<p>Необхідність охорони, як пам'яток культури, не лише архітектурних та інших монументальних об'єктів, але і найбільш цікавих і характерних зразків предметного миського наповнення, з впровадженням пам'яткоохоронної документації, реставрації та відновлення зазначених об'єктів.</p>	<p>Аутентичні зразки предметного наповнення є такими ж цінними об'єктами, як і архітектурні, бо є зразками певної культури і важливими складовими неповторності образу міста. Є актуальною розробка Паспорту та інших нормативних форм охоронних документів, аналогічних вже існуючим документам, розроблених для архітектурних об'єктів.</p>	<p>На даний час ведеться вивчення нормативних архітектурно-охоронних документів і розробляються варіанти документації для обліку та охорони об'єктів предметного наповнення вуличного простору.</p>

ЛІТЕРАТУРА

1. Денисенко Ю. М., Денисенко К. В. До питання формування архітектурного середовища Черкас // Проблемы теории и истории архитектуры Украины. Сборник научных трудов АХИ ОГАСА. Выпуск 8/ под редакцией Н. М. Ексаревой, В. С. Дорофеева и др. – Одесса: Астропринт, 2008. – С. 104 – 109
2. Денисенко К. В., Денисенко Ю. М. Бар'єрне середовище, як принцип захисту від згубного впливу техногенної цивілізації. // Проблемы теории и истории архитектуры Украины. Сборник научных трудов АХИ ОГАСА. Выпуск 9/ под редакцией Н. М. Ексаревой, – Одесса: Астропринт, 2009. – С. 250-256

УДК 711.424

**ІСТОРІЯ І ПРОБЛЕМИ БЛАГОУСТРОЮ
ЧЕРКАС В ПЕРІОД З КІНЦЯ ХІХ ст. ПО 1917 р.**

(За матеріалами архівних досліджень)

Денисенко Ю. М., аспірант

Одеська державна академія будівництва та архітектури

Денисенко К. В., асистент кафедри ОА та ДАС

Одеська державна академія будівництва та архітектури

Гамза І. В., студентка 4-ого курсу АХІ

Одеська державна академія будівництва та архітектури

Анотація. В статті аналізується історія і процес благоустрою центру Черкас і міста в цілому в період з кінця ХІХ ст. по 1917 р.

Ключові слова – еволюція архітектурного середовища, міська інфраструктура, благоустрій.

Постановка проблеми. Дослідження еволюції архітектурного середовища центру Черкас, аналіз публіцистичної і історико-архітектурної літератури, матеріалів з мистецтвознавства, історії архітектури, історії дизайну виявили недостатнє висвітлення процесів благоустрою і предметного наповнення архітектурного середовища міста. Одними з найбільш суттєвих джерел поповнення наших знань із даної проблеми є архівні матеріали, зокрема, матеріали з фондів Черкаського обласного державного архіву.

Мета роботи. Оприлюднити результати архівних досліджень з питань еволюції благоустрою і предметного наповнення центру Черкас в період розвитку архітектурного середовища міста з кінця ХІХ по початок ХХ ст.

Аналіз останніх досліджень. Стаття продовжує серію наукових публікацій з питань формування архітектурного середовища центру Черкас в період з кінця ХІХ по початок ХХІ ст.

Завдання роботи. Проаналізувати архівні матеріали з питань еволюції благоустрою і предметного наповнення центру Черкас. Ввести в науковий обіг нові дані і факти, систематизувати інформацію з питань історії благоустрою і формування інфраструктури центральної частини міста в період з кінця ХІХ ст. по 1917 р.

Місцева влада систематично контролювала і координувала функціонування всіх ланок тогочасного міського життя. Особливе значення надавалось щорічним звітам міської управи, в яких йшлося, насамперед про здійснені заходи по благоустрою міста. Так, у звіті